

ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ РЕГУЛЮВАННЯ ВИПУСКУ ВЕКСЕЛІВ ФІЗИЧНИМИ ОСОБАМИ

*І.П. Мігус, Черкаська філія Європейського університету фінансів,
інформаційних систем, менеджменту і бізнесу*

Починаючи з приєднання СРСР у 1937 р. до Женевської конвенції 1930 року, якою запроваджено уніфікований закон про переказні векселі та прості векселі, на основі “Положення про переказний та простий вексель”, затвердженого ЦВК і РНК СРСР 07.08.37, випуск векселів був дозволений виключно юридичним особам [5]. Після набуття Україною незалежності вексельний обіг здійснювався на основі цього Положення та ряду інших нормативних актів, які також стосувались лише юридичних осіб.

Ратифікація Україною Женевської конвенції у 1999 році [1] та прийняття у квітні 2001 року Закону України “Про обіг векселів в Україні” викликали ажіотаж щодо можливості вступу до вексельного обігу також і фізичних осіб [2]. Оскільки у кінцевих положеннях цього закону зазначено, що для фізичних осіб він є з 1 січня 2002 р.

Як з’ясувалося, на практиці такі відносини не були регламентовані. Основні моменти, які, на наш погляд, необхідно врегулювати, це:

- придбання вексельного бланка;
- випуск векселя;
- зазначення найменування платника на векселі;
- підпис на векселі;
- пред’явлення векселя до оплати і плата за векселем та ін.

Придбання вексельного бланка. На даний час вексельні бланки випускаються у відповідності з Положенням про вимоги до стандартної (типової) форми виготовлення вексельних бланків [4]. Вони і є бланками суворої звітності і придбати їх можна лише в банківських установах, сплативши при цьому державне мито [3]. Банки, в свою чергу, повинні занести виданий вексель до відповідного реєстру. Процес купівлі-продажу векселів фізичними особами на даний час не врегульований, а саме не встановлена форма здійснення розрахунків: готівкова чи безготівкова.

Випуск векселя. Як зазначено у статті 4 Закону України “Про обіг векселів в Україні”, видавати переказні та прості векселі можна лише для оформлення грошового обігу за фактично поставлені товари, виконані роботи, надані послуги. Тобто цей нормативний акт обмежує коло фізичних осіб, які можуть брати участь у вексельних відносинах, зокрема, які здійснюють підприємницьку діяльність. А як щодо інших осіб?

Зазначення найменування платника на векселі. Вимоги до написання цього реквізиту не містяться в УВЗ. Таким чином, при його складанні варто керуватися загально-цивільними нормами, а також професійним досвідом.

З цією метою при зазначенні платника – фізичної особи слід вказувати прізвище, ім’я та по батькові. Однак, щоб попередити ситуацію, при якій

можливий збіг імен, прізвищ і навіть по батькові, потрібно вказувати також інші додаткову інформацію, а саме: паспортні дані та ідентифікаційний код.

Наприклад:

Іванов Іван Іванович, паспорт серії СН № 741481, виданий Соснівським РВ УМВС України в Черкаській області 16 липня 1999 р., ідентифікаційний код № 1896547893.

На наш погляд, необхідно всі зазначати всі реквізити, оскільки навіть, якщо паспорт може бути втрачений, прізвище, ім'я і по батькові змінені, код платника податку залишиться таким же.

Підпис на векселі. Основне смислове навантаження цього реквізиту в тому, що він засвідчує волевиявлення векселедавця. Поставивши свій підпис на векселі, векселедавець виражає свою готовність до того, що:

а) якщо вексель переказний, регресні вимоги можуть бути пред'явлені і до нього;

б) якщо вексель простий, при настанні зазначеного терміну він оплатить визначену суму власнику векселя.

У ст. 5 Закону України “Про обіг векселів в Україні” передбачено, що вексель має право підписати власноручно фізична особа, або від її імені уповноважена особа. Крім того, підпис може скріплюватися печаткою, якщо вона є. Всі інші випадки призводять до дефекту форми.

При підписанні за дорученням особа, яка поставила підпис, виступає повноважним представником векселедавця. У даному випадку повинно бути зазначено, хто є векселедавцем. Бажано також нотаріально підтвердити підпис. Це доручення (нотаріально завіреним копію) потрібно додавати до векселя при його передачі.

Однак для правильного складання цього реквізиту одного підпису недостатньо. У вексельних бланках нового зразка цей реквізит поданий так: “*підпис і точна адреса векселедавця*” [4]. Тому фізичній особі, підписуючи вексель, необхідно вказувати такі відомості, як прізвище, ім'я, по батькові, паспортні дані, ідентифікаційний код, повну адресу проживання.

Наприклад:

Іванов Іван Іванович, паспорт серії СН № 741481, виданий Соснівським РВ УМВС України в Черкаській області 16 липня 1999 р., ідентифікаційний код № 1896547893, 18000, м. Черкаси, вул. Гоголя, 315, кв. 8.

Пред'явлення векселя до оплати та плата за векселем. Відповідно до статті 6 Закону України “Про обіг векселів в Україні” плата за векселем на території України здійснюється лише в *безготівковій формі*. І саме це є одним із нерегульованих питань, оскільки:

- по-перше, не всі фізичні особи, які здійснюють підприємницьку діяльність, мають поточний або інший рахунки в банківських установах;
- по-друге, недостатньо напрацьована практика списання коштів з поточних рахунків фізичних осіб, оскільки їх може бути декілька;
- по-третє, відсутня практика оцінки векселедавця – фізичної особи при авалюванні векселя та ін.

У зв'язку з цим, на нашу думку, Міністерству фінансів України спільно з Національним банком вкрай необхідно на сучасному етапі прийняти Положення, яке б регулювало вищезазначені та інші питання організації вексельного обігу з участю фізичних осіб.

Список літератури

1. Закон України “Про приєднання України до Женевської конвенції 1930 року, якою запроваджено Уніфікований закон про переказні векселі та прості векселі” від 06.07.99 // Бухгалтерія. – 21 серпня. – 2000. – № 34 (397). – С. 86.
2. Закон України “Про обіг векселів в Україні” від 05.04.01 № 2374-III // Бухгалтерія. – 22 липня. – 2002. – № 30/1-2 (497). – С. 71-83.
3. Указ Президента України “Про сплату державного мита за вексельні бланки” від 02.11.93 № 504/93 // Бухгалтерія. – 22 липня. – 2002. – № 30/1-2 (497). – С. 86.
4. Положення про вимоги до стандартної (типової) форми виготовлення вексельних бланків, затверджене рішенням ДКЦПФР від 22.11.01 № 338 // Бухгалтерія. – 22 липня. – 2002. – № 30/1-2 (497). – С. 87-89.
5. Уніфікований закон про переказні векселі та прості векселі, встановлений Женевською конвенцією від 07.06.30 // Бухгалтерія. – 22 липня. – 2002. – № 30/1-2 (497). – С. 9-70.

Мігус І.П. Практичні аспекти регулювання випуску векселів фізичними особами / І.П. Мігус // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України: зб. наук. праць. – Суми: УАБС НБУ, 2003. – Т. 8. – С. 282-285.